

(Niod T.294 Vereniging ex-Dwangarbeiders Nederland, inv. 416, egodocumenten A. Nijenhuis)

In 1991 heeft Antoon H. Nijenhuis (geboren 1921, Driebergen) zijn herinneringen op papier gezet. Hij werkte net als Jan Leuven en Lambertus Ligthart bij de Nieder-Barnimer Flugmotoren Werke in Basdorf en was ondergebracht in Gemeinschaftslager 2 (Ledigheim 2).

Antoon zat niet in dezelfde barak als Jan en Bertus. Antoon zat in barak 11 en Bertus en Jan in barak 5, Stube 6

Uit bijgevoegd krantenknipsel: De BMW-Flugmotorenwerke Brandenburg bij Basdorf leverde vrijwel alle vliegtuigmotoren in WOII. In 1941 al werden er grote Barakkenlagers (kazernekampen vert.) voor dwangarbeiders gebouwd. In de jaren daarop, van 1942 tot 1945, werkten er 6000 dwangarbeiders uit 13 Europese landen op een totaal van 8000 arbeiders. Ze maakten lange dagen en moesten zwaar werk doen, het eten was slecht en de verstrekte kleding ontoereikend. Daardoor zijn er veel mensen overleden, hoeveel is niet bekend.

Herinneringen aan mijn gedwongen verblijf in Duitsland van juni 1942 tot juni 1945

Antoon H. Nijenhuis was verwarmingsmonteur uit Driebergen. Hij vertrok gedwongen op 11 juni 1942. Onderduiken was in die tijd nog niet aan de orde, het was voor dwangarbeid nog een onbekend verschijnsel onbekend verschijnsel, Joden kregen voorrang bij onderduiken. Antoon ging eerst van Utrecht naar Amsterdam. Daar vertrok de trein met zeker eker 800 tot 1000 lotgenoten. De trein ging via Bentheim naar Berlijn, maar dat wisten ze bij instappen nog niet. In Bentheim kregen ze een pakje brood voor onderweg. Verder naar Basdorf, daar stonden ettelijke landgenoten te wachten. Dat was een wekelijks terugkerend gebeuren want misschien kwamen er bekenden mee en zo konden ze ook de laatste nieuwtjes uit het thuisland horen.

De ligging van het Lager was goed, het eten abominabel. De barakken hadden een gemetselde onderbouw en een bovenbouw van vakwerk. Er was wel centrale verwarming maar voor het gebruik waren ze overgeleverd aan de nukken van de kampleiding. Het lager heette Ledigheim 2, Hierin was een soort kantine, Kasino genaamd. Ze kregen een emailen schaal voor soep, emailen kroes, lepel, dekentijk, laken, kussensloop en twee dekens. Antoon kreeg een kamer aan het eind van barak nr 11 met vrij uitzicht op een groen gebied, op eerste gezicht geen slechte behuizing. De kamer was voor 18 personen, met 9 kribben, twee boven elkaar. Op een gegeven moment probeerden drie man uit kamer te ontsnappen maar ze kwamen na 6 weken gevangenisverblijf sterk vermagerd terug.

Op 13 juni ging hij voor het eerst naar de fabriek. Dat was een half uur lopen over de hei of drie kwartier over de weg. De nieuwen werden zo mogelijk ingedeeld naar opleiding en beroep. In het begin werd er niet op zaterdagmiddag en zondag gewerkt, maar later wel. Op zaterdagmiddag kregen ze brood, worst, margarine, suiker marmelade en stinkkaas waar ze het tot dinsdagavond mee moesten doen.

Na ongeveer een maand werd ook nachtdienst ingevoerd. 12 uur werken met weinig eten was hopeloos. in de begintijd gingen ze wel eens naar Berlijn ter onderbreking van de sleur.

Er was een dokter en een Sanitätter (was een geflopte arts volgens Antoon). De Sanitätter was in het begin een echte mof maar later wel een geschikte kerel, vooral voor de Nederlanders.

In Wandlitzsee stond een kerk voor de katholieken. Antoon ging er geregeld naartoe als hij niet hoefde te werken. Het gaf toch wel steun in die nare tijd. De vader van de pastor speelde niet onverdienstelijk orgel. Maar op den duur moesten ze veel op zondag werken.

Dan schrijft hij letterlijk: **Op 29 oktober 1942 werd de Nederlandse kolonie opgeschrikt door het plotselinge overlijden van een landgenoot. Jan Leuven was zijn naam, 21 jaar oud, en kwam uit Heemstede, doodsoorzaak: hartstilstand. Op zaterdag 31 okt. hebben we hem onder grote belangstelling op de begraafplaats in Basdorf begraven. De pastor van Wandlitzsee verrichtte de**

absoute. Het was een beroerde dag voor de landgenoten. Zó ver van huis te sterven en geen familie bij de begrafenis. Er zijn van deze begrafenis veel foto's gemaakt. Jan Leuven is na de oorlog herbegraven in Heemstede. In 1987 heb ik bij een bezoek aan Basdorf geïnformeerd bij de huidige pastor of er ook wat in de 'Chronik' stond over de begrafenis, maar dat bleek niet het geval te zijn. Het was namelijk door de nazi s verboden zielzorg te verlenen onder de buitenlanders. Hard maar waar,

In de loop van oktober waren eerste verloven voor gehuwden. (veel mannen met gezondheidsproblemen of gebitsproblemen die in Nederland behandeld moesten worden.) Van de eerste groep kwam 50 procent niet terug. De Duitsers snaptten het niet, wat een dom volkje, ze hadden het toch goed? In maart 1943 mocht een nieuw groep. Nu moest een van de achterblijvers borg staan, als de eerste niet terug kwam, mocht de tweede niet met verlof. Toen kwam 20 procent niet terug. Verdere verloven verliepen steeds stroever.

De rest van de tekst heb ik niet verwerkt omdat jan overleden was en Lighart waarschijnlijk bij een van de twee eerste verlofgangers hoorde. Antoon moest tot na de bevrijding blijven.

De absoute (eigenlijk absolutio) is De laatste aanbeveling ten afscheid of De laatste smeking. Dit ritueel is aan het einde van de katholieke uitvaartliturgie waarbij de lijkbaar wordt besprenkeld met wijwater en bewierookt, onder het uitspreken van begeleidende gebeden. Deze gebeden spreken hoofdzakelijk over het oordeel Gods waarvoor het gebed van de Kerk de overledene wil behoeden. Het is ook een laatste eerbetoon aan het lichaam van de overledene.